

مینا اکبرزاده، کارشناس ارشد معماری، دانشگاه علوم تحقیقات و فناوری، واحد زنجان.
Akbarzadeh_mina@yahoo.com

علی اصغر ادیبی، دکتری معماری، استادیار گروه معماری، دانشگاه تهران
Dr_Adibi@Landscape.ir

منظر سلامت

باغ‌های شفابخش، رویکرد باغ ایرانی به سلامتی^۱

چکیده: بشر از ابتدای خلقت، زندگی خود را در طبیعت آغاز کرده و عناصر طبیعی و اثرات فرح‌بخش باغ در باورها و فرهنگ عامه مردم از اهمیت قابل توجهی برخوردار بوده است. امروز با صنعتی شدن جوامع بشری و رابطه رو به زوال انسان و طبیعت، نگرانی جدی در رابطه با مسایل روحی و جسمی انسان‌ها مطرح است. روند زندگی شهرنشینی و صنعتی بر تمام فرایندهای فیزیولوژی، جسمی و روانی انسان اثرات منفی گذاشته است و بسیاری از مشکلاتی که انسان در زمینه اضطراب، افسردگی و خستگی روانی دارد از نبود ارتباط با طبیعت نشأت می‌گیرد.

مکان‌های شفابخش در ارتباط با عناصر طبیعت مدت زمانی طولانی پس از برپایی سکونتگاه‌های بشری، همواره یافت می‌شد. این مکان‌ها در قالب رودخانه‌های شفابخش، بیشه‌زار، چشمه‌های مقدس، یک صخره با غار خاص یا درختی مقدس برای مردم دیده می‌شد. با گذشت زمان ایده شفابخشی و باغ‌های شفابخش مطرح شد. این باغ‌ها با کمک برقراری رابطه انسان با طبیعت به برطرف کردن معضلات روحی انسان‌ها کمک کرد.

ایده باغ‌های شفابخش ایده‌ای دیرپا و کهن است و مکانی است که در آن سلامت روح و روان آدمی به واسطه ارتباط با عناصر طبیعت فراهم می‌شود. در این میان باغ ایرانی نیز به عنوان نمونه‌ای از مناظر شفابخش مطرح است که در آن به واسطه به کارگیری حواس انسان، از طریق الگوهای شکل‌گیری باغ، حس آرامش و آسایش به انسان القا می‌شود. باغ ایرانی با به کارگیری حس بینایی، شنوایی، بویایی و لامسه برای درک محیط پیرامون، انسان را در محیطی فارغ از هرگونه تنش و فشار عصبی قرار می‌دهد و حضور در منظری سلامت‌ساز را برای او فراهم می‌کند.

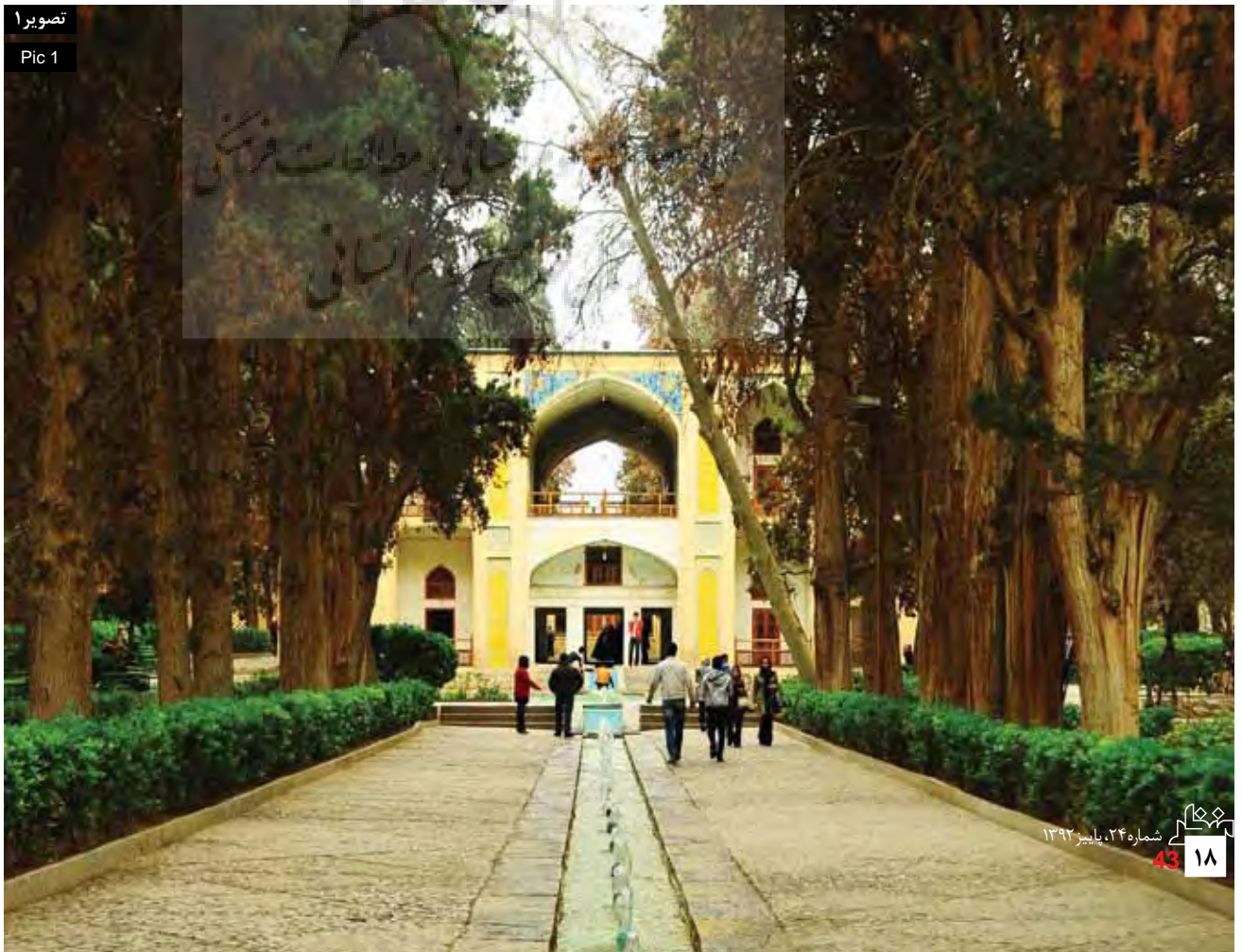
واژگان کلیدی: شفابخشی، باغ شفابخش، باغ ایرانی، حواس، منظر سلامت‌ساز.

تصویر ۱: محور اصلی باغ فین کاشان. محور آب و ردیف درختان در دو طرف محور با برانگیختن حس بینایی و شنوایی به درک درستی از فضا کمک می‌کند. عکس: محمدحسین عسکرزاده، ۱۳۸۸.

Pic 1: The main axis of Fin Garden in Kashan with the water axis and rows of trees on either side to help combining the sense of sight and hearing which contribute to achieve an appropriate understanding of the space. Photo: Mohammad Hossein Askarzade, 2009.

تصویر ۲: استفاده از گونه‌های مختلف گیاهان و ادراک فضا از طریق حس بویایی در باغ ارم شیراز. عکس: محمد آتشین‌بار، ۱۳۸۴.

Pic 2: Using different plant species and sense of space through olfactory in Eram Garden, Shiraz. Photo: Mohammad Atashinbar, 2005.

◀ احداث باغ‌های شفابخش (healing gardens) برای بیماران، به عنوان قسمتی از سایت‌های درمانی، از دوران قرون وسطی وجود داشته و باغ‌هایی این چنین همواره بخش‌هایی از بیمارستان‌ها، آسایشگاه‌ها، مراکز توان‌بخشی و در سال‌های اخیر تفرجگاه‌های عمومی بوده است. اختلاف اساسی بین شفابخشی و معالجه وجود دارد. در معالجه برخورد دارویی با بیمار پیشنهاد می‌شود، در صورتی که در شفابخشی که فرایندی چند بعدی است، فاکتورهای مختلف که شامل فاکتورهای روانی و جسمی است در نظر گرفته می‌شود. فاکتورهای روانی در ارتباط با نیازهای روحی، ذهنی و احساسی و اجتماعی است. در باغ‌های شفابخش سلامت

روانی کاربران و در طراحی آن با استفاده از عوامل سلامت‌ساز، ایجاد محیطی در جهت کاهش فشار عصبی و افزایش میزان راحتی افراد مد نظر است. در اینجا منظور از شفابخشی و بازتاب آن در باغ ایرانی، بازشناسایی عناصر شفابخش در باغ ایرانی و بررسی حواس انسان در وصول به حس آرامش و شفای معنوی و روحی در این گونه فضاها است.

فرضیه

وجود عناصر کالبدی و معنایی در باغ ایرانی با تحریک کلیه حواس انسان، حس آرامش را فراهم کرده و فضایی به دور از تنش و فشارهای عصبی ایجاد می‌کند. این کارکرد در راستای برآورده کردن نیازهای روحی انسان و از مشخصه‌های

اصلی منظر سلامت‌ساز و باغ‌های شفابخش است.

باغ‌های شفابخش

انسان مجموعه‌ای مشتعل بر جسم، ذهن و روان است و فاکتورهای مختلف روانی و جسمی در سلامت او نقش دارند. شفابخشی، روندی کل‌نگر است و بر سلامت جسم و روح انسان تأکید دارد. انواع شفابخشی را می‌توان به شفای معنوی، شفای اجتماعی، شفای کالبدی، شفای احساسی و عاطفی تقسیم کرد که بحث درباره آن در این کوتاه نمی‌گنجد و نیازمند پژوهشی دیگر است.

بنابر نظریه «کوپلر» و «بارنس» در ۱۹۹۵، شفا، رهایی از علائم فیزیکی، بیماری و ضربه روحی است و عاملی برای کاهش فشار عصبی و افزایش میزان راحتی افراد قلمداد می‌شود. شفابخشی خاصیتی است که طی آن سلامت روان تأمین شده و به کاهش استرس و افزایش تجدید قوا می‌انجامد (نیلی، نیلی و سلطانزاده، ۱۳۹۲: ۶۶). نظر به اهمیت موضوع تأثیر محیط و منظر بر سلامت انسان، این مسئله مطرح می‌شود که چگونه می‌توان منظری خلق کرد که بیشترین تأثیر را بر سلامت داشته باشد. به نظر می‌رسد چنین محیطی در درجه اول باید بتواند اثرات تنش‌زای محیط را تا حد امکان کاهش دهد. از این رو منظر شفابخش محیطی است که عناصر، ویژگی‌ها و کیفیات خاصی جهت کاهش تنش و افزایش سطح سلامت افراد دارد و به عنوان منظر سلامت‌ساز شناخته می‌شود.

باغ شفابخش فضایی است که در آن با کاهش استرس و فشارهای عصبی، سلامت روان انسان تأمین می‌شود. محیط‌های طبیعی یکی از مهم‌ترین منابعی است که در طول تاریخ مظهر شفابخشی برای انسان‌ها محسوب می‌شدند.

باغ‌های شفابخش بازتاب احساسات فردی، تعالیم فرهنگی و امنیت اجتماعی هستند. این باغ‌ها ریشه در ایران، مصر، ژاپن و دیگر کشورهای شرقی دارد و با نام‌های پردیس، باغ‌های ذن، باغ‌های تفکر، باغ صومعه‌های رهبانی و لایبرنت وجود داشته است (ملازم حسینی، ۱۳۸۵). در گذشته منظور از منظر شفابخش، خلوت معنوی در کنار مناظر بکر طبیعی بوده است در حالی که امروز این اصطلاح بیشتر به فضاهایی در بیمارستان‌ها و درمانگاه‌ها اطلاق می‌شود. (Laws, 2009) ارتباط میان منظر و سلامت در فرهنگ‌های مختلف به صورت‌های متفاوتی مورد توجه قرار گرفته است. در فرهنگ‌های معناگرا که به بهشت به عنوان الگوی آرمانی خود می‌نگرند، باغ بازتاب بهشت و مظهر شفابخشی است.

باغ شفابخش به وسیله ارتباطی که از طریق حواس مختلف با انسان برقرار می‌کند باعث شفابخشی شده و فشار روانی زندگی روزمره را کاهش می‌دهد (نیلی، نیلی و سلطانزاده، ۱۳۹۱: ۶۶). راز موفقیت باغ شفابخش در کشش ذاتی انسان به سوی طبیعت، احساس حیات و آرامش است (نیکبخت، ۱۳۸۳: ۷۹).

احساس در منظر

انسان در وهله اول از طریق حواس خود با محیط و محرک‌ها و شرایط محیطی، ارتباطی فیزیولوژیک برقرار می‌کند. ارتباط انسان با محیط اطراف او، تابعی از مجموعه سیستم حواس چندگانه است. بنابراین برای ایجاد فضایی مؤثر که ارتباطی مطلوب میان انسان و محیط برقرار کند، لازم است نحوه دریافت محیط از طریق سیستم حواس مورد توجه قرار گیرد.

در باغ ایرانی حواس انسان به وسیله عناصر باغ تحریک می‌شود. این محرک‌ها چنان در سطح باغ پراکنده‌اند که نوعی

تصویر ۲

Pic 2

با بازخوانی نظام‌های معنایی و کالبدی در باغ ایرانی می‌توان نمودهایی از شفافبخشی را در آن شناسایی کرد. در باغ ایرانی عناصر کالبدی و معنایی مانند حضور آب، نظام کاشت گیاهان، تنوع فضایی، محورهای حرکتی و سلسله مراتب با برانگیختن حواس، موجب آرامش روحی و شفافبخشی انسان می‌شود.

معنایی است که تأثیر مستقیم بر سلامت روان انسان می‌گذارد و انسان را با ساحتی فرازمینی پیوند می‌دهد که می‌توان از طریق عوامل موجود در آن به نهایت مورد نظر که همان سلامت روان است رسید. با شناخت ظرفیت‌های موجود در باغ ایرانی می‌توان به راه حل‌هایی در جهت حضور این‌گونه فضاها در مناظر شهری اندیشید.

پی‌نوشت

۱. این مقاله برگرفته از پایان‌نامه کارشناسی ارشد «مینا اکبرزاده» با عنوان «طراحی مجموعه پژوهشی - تفریحی با رویکرد شفافبخشی باغ ایرانی» است که به راهنمایی دکتر «علی اصغر ادیبی» در دانشگاه علوم تحقیقات و فناوری واحد زنجان انجام شده است.

فهرست منابع

- بل، سایمون. (۱۳۸۶). *منظر، الگو، ادراک، فرایند*. ترجمه: بهناز امین‌زاده. تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
- پیرنیا، محمد کریم. (۱۳۷۳). باغ ایرانی. *مجله آبادی*، ۴ (۱۵): ۹-۴.
- دانشدوست، یعقوب. (۱۳۶۹). باغ ایرانی (سخنرانی در دانشکده معماری دانشگاه ملی ایران). *فصلنامه اثر* (۱۸ و ۱۹): ۲۲۱-۲۱۸.
- شاهچراغی، آزاده. (۱۳۸۹). *پارادایم‌های پردیس*. تهران: انتشارات جهاد دانشگاهی.
- لیبب‌زاده، راضیه، حمزه‌نژاد، مهدی، خان‌محمدی، محمدعلی. (۱۳۹۰). بررسی تطبیقی تأثیر ایده‌های معنوی در شکل باغ: مطالعه موردی: باغ پاسارگاد از دوره هخامنشی و باغ فین کاشان از دوره اسلامی. *مجله باغ نظر*، ۸ (۱۹): ۱۷-۲۰.
- مرتضوی، شهرناز. (۱۳۸۰). *روانشناسی محیط و کاربرد آن*. تهران: دانشگاه شهید بهشتی.
- ملازم حسینی، مهناز. (۱۳۸۵). *منظر شفافبخش*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد معماری منظر. دانشگاه شهید بهشتی.
- منصوری، سید امیر. (۱۳۸۴). درآمدی بر زیبایی‌شناسی باغ ایرانی. *مجله باغ نظر*، ۲ (۳): ۶۳-۵۸.
- نیکبخت، علی. (۱۳۸۴). پزشکی در منظره‌سازی نوین: باغ‌های شفافبخش. *مجله باغ نظر*، ۱ (۲): ۸۲-۷۹.
- نیلی، رعنا، نیلی، ریحانه، سلطانزاده، حسین. (۱۳۹۱). چگونگی بازتاب شاخصه‌های مناظر شفافبخش در الگوی منظر باغ ایرانی. *مجله باغ نظر*، ۹ (۲۳): ۷۴-۶۵.

تصویر ۳: صدا، الگوی منحصر به فردی است که می‌توان محیط اطراف را به واسطه آن ارزیابی کرد و به درک درستی از آن دست یافت. باغ فین، کاشان. عکس: آیدا آل‌هاشمی، ۱۳۸۸.

Pic 3: Sound is a unique pattern by which we can evaluate the surrounding and achieve a good understanding of the environment, Fin garden, Kashan. Photo: Ayda Ale Hashemi, 2009

و محرک‌های محیطی اثر مستقیم دارند. با کمک حس لامسه، شکل، بافت، فشار، دما و رطوبت را می‌توان حس کرد. حضور گیاهان دارویی خوراکی در باغ ایرانی علاوه بر مصارف آن در طب پزشکی، با عطر و اسانس برخاسته از آن، سیستم عصبی را تحریک کرده و آرامش انسان و تسکین روان او را به همراه خواهد داشت. گیاهان دارویی میان کرت‌ها و در بخش‌های آفتابگیر باغ دور از کوشک کاشته می‌شود (پیرنیا، ۱۳۷۸: ۱۴)؛ (تصویر ۳).

شفابخشی باغ ایرانی

هدف کلی باغ ایرانی وصول و هم‌نشینی با طبیعت است (دانشدوست، ۱۳۶۹). «طبیعت در باغ ایرانی زمینه‌ای برای لذت انسان است. مفهوم توأم با احترام آن به دلیل نقشی است که در ارتباط با انسان و پرورش او می‌تواند بر عهده گیرد. باغ محیطی است که توان زمینه‌سازی پرورش قوای روحانی و دست‌دادن تأملات شهودی و معرفت‌های قلبی را در خود نهفته دارد. زمینه‌ای آرام‌بخش برای روان انسان و مناسب برای ساخت شخصیت و وجود اوست» (منصور، ۱۳۸۴: ۵۸).

ارتباط انسان به مدد حواس پنج‌گانه با محیط و منظر فرصتی برای تجربه فراهم می‌کند، در طبیعت نیز حواس وی به کار گرفته می‌شود. اما در مناظر شفافبخش حس یا حس‌هایی از مخاطب بیدار می‌شود و در نهایت در کنار حواس پنج‌گانه او را به تعادل می‌رساند (نیلی، نیلی و سلطانزاده ۱۳۹۱: ۶۷). در باغ ایرانی شفافبخشی با عناصر کالبدی و معنایی آن همانند حضور آب، نظام کاشت گیاهان، تنوع فضایی، محورهای حرکتی و سلسله مراتب به نوعی حواس انسان را برانگیخته و به مدد این عوامل موجب ایجاد حس آرامش و آسایش می‌شود. از نمونه باغ‌های ایرانی می‌توان به باغ فین کاشان اشاره کرد. این باغ همانند بسیاری از باغ‌های ایرانی پس از اسلام با محورهای اصلی و فرعی، تقسیم‌بندی شده و دیواری پیرامون آن را احاطه کرده است. این امر نمودی از ایجاد سلسله مراتب و افزایش حس امنیت در باغ‌های شفافبخش است. وجود تقارن در آن و استفاده از ترکیب موزون و رابطه صحیح و استوار، نه تنها کالبد باغ سازماندهی شده است بلکه به ذهن آدمی نیز ساختاری نیرومند می‌بخشد که با هدف به حداقل رساندن ابهام در باغ‌های شفافبخش هم‌خوانی دارد. آب در باغ فین به صورت آبشاری، جوششی، جریانی و ساکن حضور دارد و جوی‌های آب سرتاسر باغ می‌گردند (لیبب‌زاده، حمزه‌نژاد و خان‌محمدی، ۱۳۹۰: ۹). در این باغ نمایش آب و آوا، حواس مخاطب، جلب فضای کالبدی باغ شده و او را از محیط تنش‌زای بیرون جدا می‌کند.

نتیجه‌گیری

با صنعتی شدن جهان امروز و متعاقب آن دوری از طبیعت، تنش و استرس در زندگی مدرن، گسترش یافته و با روی کار آمدن تکنولوژی، رابطه میان طبیعت و انسان، رو به نقصان نهاده است. سلامت و آرامش انسان این عصر به شدت دچار مخاطره و تزلزل شده و نیازمند درمان و شفافبخشی از طریق بازگشت به طبیعت است.

باغ ایرانی، منظر چندمنظوره است که در پی پاسخ به نیاز انسان به وجود آمده است. منظر طبیعی باغ ایرانی با فراهم آوردن تجربه فضای درونی، حس محصوریت و به دنبال آن تقویت حس امنیت با تحریک حواس پنج‌گانه به دنبال ایجاد سلامت روان انسان است.

باغ ایرانی علاوه بر نظام‌های کالبدی خود دارای نظام‌های

حس پیوستگی فضایی همه‌جا حضور دارد. نظام معماری، چگونگی تلفیق عناصر مصنوع و طبیعی در باغ ایرانی و نیز آمیختگی نظام‌های حواس چندگانه را آشکار می‌کند و به کالبد باغ ایرانی ویژگی‌های خاصی مانند محصوریت، خلوت، وسعت مجازی، بی‌کرائگی، بی‌مرزی در عین مرزبندی، پیوستگی در عین جدایی فضاها و کیفیات ویژه بصری می‌بخشد (شاهچراغی، ۱۳۸۹). حواس انسان به ندرت به‌طور جداگانه از یکدیگر مورد استفاده قرار می‌گیرند، زیرا اغلب در ارتباط با یکدیگرند و این موضوع در دریافت تصویر کاملی از محیط اطراف اهمیت فراوانی دارد (بل، ۱۳۸۶).

نقش حواس در ادراک فضای باغ ایرانی

هدف کلی باغ ایرانی وصول هم‌نشینی با طبیعت است که به صورت کفشی در نهاد انسان وجود دارد. گیاهان در باغ ایرانی به عنوان مهم‌ترین عنصر و اساسی‌ترین عامل شکل‌دهنده و زینت‌بخش شناخته می‌شوند و با اهداف متفاوتی از جمله سایه‌اندازی، محصول دهی و تزئین باغ به کار می‌روند (دانشدوست، ۱۳۶۹).

در باغ ایرانی، منظرپردازی و تأثیر آن بر روان انسان بسیار متأثر از نظام کاشت است. ترکیب گونه‌های متنوع درختان در باغ از جمله درختان خزان‌پذیر و خزان‌ناپذیر یا درختان مثمر و درختان بی‌بار، همچنین کاشت گل‌ها و گیاهان با تنوع رنگی زیاد، ترکیب‌های رنگی متفاوتی در فصول مختلف سال به وجود می‌آورد و به نوعی وجه تمایز باغ ایرانی نسبت به باغ‌های دیگر سرزمین‌ها است. این موضوع ترکیب‌های گوناگون از بافت‌های ریز با درشت را نیز به وجود می‌آورد که بر کیفیت بصری و تنوع حس لامسه در منظر تأثیر می‌گذارد (شاهچراغی، ۱۳۸۹: ۷۱).

«حس بینایی» اولین و مهم‌ترین حس دور در درک محیط و ساختار طبیعت در باغ ایرانی است که در نگاه نخست موجب دریافت اطلاعات درست و کلی از فضای باغ می‌شود. هنگامی منظر به معنای چشم‌انداز به کار می‌رود، تأثیر دید در ادراک و واکنش نسبت به زیبایی از سایر حواس مهم‌تر می‌شود (بل، ۱۳۸۶: ۵۹). توسط حس بینایی است که سلسله مراتب و تنوع فضایی در باغ ایرانی درک می‌شود و با تجربه این فضاهاست که نوعی احساس لذت را در انسان به وجود می‌آورد و به کاهش استرس می‌انجامد (تصویر ۱).

«حس بویایی» از ابتدایی‌ترین حواس انسان در ادراک فضا است. قدرت حس بویایی در باغ‌شناسی متوالی فضا بسیار زیاد است. کاشت و پرورش گل‌های معطر از جمله بهار نارنج، یاس، و محمدی، در باغ‌های ایرانی گویای علاقه ایرانیان به پراکندن رایحه خوش در فضای باغ و معطر کردن آن بوده است. کاشت گیاهان معطر در باغ ایرانی علاوه بر ایجاد بوهای مطبوع در فضا موجب آرامش خیال و مکان‌یابی فضا در محیط باغ می‌شود.

صدا، الگوی منحصر به فردی است که می‌توان محیط اطراف را به واسطه آن ارزیابی کرد و به درک درستی از آن دست یابیم. در باغ ایرانی انواع درختان و گیاهان، موجب جلب پرندگان در فصول مختلف سال شده و فضای باغ از آوای پرندگان آکنده می‌شود. حرکت آب و پنهان و پیدا کردن آن در سطح باغ نیز صداهای گوناگونی در باغ می‌آفریند (نیلی، نیلی و سلطانزاده، ۱۳۹۱). همچنین، عبور نسیم و باد از میان شاخ و برگ درختان و گیاهان، متناسب با ویژگی‌های شکلی و نیز امکان استقرار نظام کاشت، آواهای ویژه‌ای ایجاد می‌کند (شاهچراغی، ۱۳۸۹)؛ (تصویر ۲).

حواس «چشایی» و «لامسه» در فواصل نزدیک معنا پیدا می‌کند که از نظر بار معنایی، در درک جزئیات فضا

Health Landscape

Healing Gardens, Persian Garden Approach to Health¹

Mina Akbarzade, M.A in Architecture, Islamic Azad University, Science and Research Branch of Zanjan, Iran. Akbarzadeh_mina@yahoo.com
Ali Asghar Adibi, Ph.D. in Architecture, Assistant Professor, University of Tehran, Iran. Dr_Adibi@Landscape.ir

Abstract: From the very beginning of his creation, the man began his life in the nature and the effects of natural elements and joyful gardens have been enjoyed considerably in the beliefs and culture of the public. With today's industrialized societies and declining relationship between human and nature, serious issues concerning physical and psychological conditions of human have been raised. The process of urban and industrial life have left negative effects on all human's physiological, physical and mental processes and many of the problems that the human experiences as anxiety, depression, mental fatigue, etc, stem from it.

Long period of time after the establishment of human settlements, healing places were always found to be associated with the elements of nature, sometimes in the form of healing river, sometimes in the form of woodlands or sacred springs or even a cliff with a special cave or a tree that were sacred to the people. Over the time, the idea of healing and healing gardens became propounded. Having helped to establish the relationship between human beings and nature, healing gardens came to help to resolve the spiritual problems of humans. Healing Gardens is an ancient and long-lasting idea and is a place in which the health of human spirit and soul is satisfied through contacting the elements of nature. Construction of healing gardens for patients as a part of the treatment sites goes back to the medieval period, and such gardens have always been a part of the hospitals, hospices, rehabilitation centers and the public recreational sites in recent years. There is a fundamental difference between healing and curing and that is in curing, drug treatment conditions is recommended for the treatment of the patients, while in healing which is a multidimensional process, several factors including psychological and physical factors are considered as well. Psychological factors are associated with spiritual, mental, emotional and social needs. Among these, the Persian garden is regarded as an example of healing landscapes in which through the use of the human senses and through the garden formation patterns, it gives a sense of peace and comfort. Using the senses of sight, hearing, smell and touch to perceive the surrounding environment, the Persian garden provides an environment for human that is free of nervous

tensions and stresses and provides the presence in a fancy space for him.

Keywords: healing, healing gardens, Persian Garden, senses, healing landscape.

Endnote

1. This article has been taken from the M.A dissertation of Mina Akbarzade. It is presented in Islamic Azad University, Science and Research Branch of Zanjan under the supervision of Dr. Ali Asghar Adibi.

Reference list

- Daneshdust, Y. (1999). Bagh- e Irani (Iranian garden). *Journal of Asar*, (18-19) : 218-221
- Hoseini, M. (2006). *Healing Landscape*. Tehran: Shahid Beheshti University.
- Labibzadeh, R., Hamzehnejad, M., Khanmohamadi, M. (2011). Influence of ideals on Persian garden structures, case study: "Pasargad Garden" from Achaemenid period and "Fin Garden" from Islamic period. *Journal of Bagh-I-Nazar*, 8(19): 75-88
- Laws, J. (2009). Reworking therapeutic: the spatiality of an alternative self-help group. *Journal of social science & Medicine*, (69): 1827-1833
- Mansouri, S. A. (2005). An Introduction to Persian garden aesthetics. *Journal of Bagh-I-Nazar*, 2(3): 58-63
- Mortazavi, S. (2001). *Environmental psychology and its application*. Tehran: Shahid Beheshti University.
- Nikbakht, A. (2004). Medicine in Landscape architecture: Healing gardens. *Journal of Bagh-I-Nazar*, 1(2): 79-82.
- Nili, R., Nili, R., Soltanzadeh, H. (2013). Studying the Application of Healing Landscape in Persian Garden. *Journal of Baghe-I-Nazar*, 9(23): 31-40
- Pirnia, M. (1994). Bagh- e Irani (Iranian garden) .*Journal of Abadi*, 4(15) : 9-14
- Shahcheraghi, A. (2011). *Paradaymah- ye pardis (paradigms of paradise)*. Tehran: Jahad-e daneshgahi.
- Simon, B. (2007). *Landscape: pattern, perception and process*. Translated from the English to Persian by Behnaz Aminzadeh. Tehran: University of Tehran.

